PŘÍSPĚVEK K HISTORII OSTROSTŘELECKÉHO SBORU A POČÁTKŮ STŘELCTVÍ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE SHARPSHOOTER'S CORPS AND THE BEGINNINGS OF THE SHOOTING IN THE ČESKÉ BUDĚJOVICE

Jan Štumbauer

Katedra tělesné výchovy a sportu, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita, České Budějovice, ČR

ABSTRACT

The presented article discusses the history of the oldest, though not exclusively gymnastic club in České Budějovice, which was the sharpshooter's corps. It had an extraordinary position among České Budějovice clubs for a long period. Due to its armed content, an importance to the city defence, order maintenance and its great loyalty, mostly of the German membership, it had an extraordinary position among České Budějovice clubs for a long period. However, it has completely lost its exclusive status after the foundation of Czechoslovakia, when it became practically only maturing society. Part of the abstract also deals with the development of shooting in the city during interwar period, when many newly established corporations ran the shooting sport. Large number of these corporations shows considerable popularity of this range during this period but also his considerable organizational fragmentation and complexity.

Keywords: clubs; activities; officers; results

SOUHRN

Předkládaná stať pojednává o historii nejstaršího, i když ne výlučně tělocvičného spolku v Českých Budějovicích, kterým byl ostrostřelecký sbor. Ten měl mezi českobudějovickými spolky po dlouhé období zcela mimořádné postavení. Za to vděčil své branné náplni, významu pro obranu města a pro udržování pořádku v něm a také velké loajalitě svého, převážně německého členstva. Toto výlučné postavení však zcela ztratil po vzniku Československa, kdy se z něho stal prakticky pouze dožívající spolek. Součástí statě je i další vývoj střelctví ve městě v meziválečném období, kdy zde provozovala střelecký sport řada nově vzniklých korporací. Jejich velký počet svědčí jednak o značné oblibě tohoto odvětví v tomto období ale zároveň i o jeho značné organizační roztržiténosti a komplikovanosti.

Klíčová slova: spolky; činnost; funkcionáři; výsledky

Úvod

Střelctví je jednou z nejstarších součástí tělesné výchovy a sportu. Na našem území prošlo dlouhým vývojem a bylo ovlivněno řadou specifik. Jedním z největších je skutečnost, že je bytostně spojeno s držním a ovládním stříelné zbraně. Proto napříč časem každý spolek zaměřený na střelctví měl přesně úředně vymezená pravidla vzniku a existence. To prokazuje i příklad Č. Budějovic jako typického dvojjazyčného města. Zatímco do roku 1918 byl jediným povoleným střeleckým spolkem ve městě ostrostřelecký sbor, jehož členstvo se rekrutovalo výlučně z německy mluvících a k monarchii loajálních občanů, tak po

vzniku samostatného Československa se situace diametrálně změnila. Činnost ostrostřeleckého sboru byla úředními zásahy zcela paralyzována a naopak střelctví začala rozvíjet řada českých spolků, které vznikly jako odnože celostátních střeleckých svazů a organizací.

Historie střelctví – ostrostřeleckého sboru v Č. Budějovicích do roku 1918

Nejstarším spolkem v Českých Budějovicích s částečně tělocvičnou, ale hlavně brannou náplní, byl *Měšťanský c. k. privilegovaný ostrostřelecký sbor* (Bürgerlicher K. u. k. privilegierter Scharfschützenkorps) (Kratohvil a Meerwald,

Obrázek 1. Willenbergova kresba Č. Budějovic z počátku 17. stol. Číslem 20 je označena střelnice na Dominikánském ostrově.
Figure 1. Wallenberg's drawing of České Budějovice from the early 17th century. The shooting range on Dominican island is marked with number 20.

1930). Tělovýchovná náplň v něm sice nehrála dominantní úlohu, ale byla jeho součástí. Zároveň tvoří historie tohoto spolku významnou část dějin střelectví ve městě. Historie střeleckého sboru sahá až do samotných počátků existence města. Již ve 13. a 14. stol. měl každý občan města povinnost cvičení ve zbraní. K tomuto účelu zde byla zřízena stejně jako v dalších městech městská garda.

Později se z jedné ze součástí této gardy vyvinuli tzv. střelci, jejichž hlavní náplní činnosti bylo pěstování střelby do terčů. Vlastní ostrostřelecký sbor byl v Č. Budějovicích založen v roce 1578, tedy v době bezprostředního ohrožení střední Evropy tureckými vojsky (Kratochvil a Meerwald, 1930). Ostrostřelecký sbor, který také plnil roli městské domobrany, postupně získal řadu panovnických privilegií. Na Willenbergově kresbě města z roku 1602 je již znázorněna střelnice na Dominikánském (dnešním Sokolském) ostrově (viz obrázek 1). V roce 1668 byla městská střelnice přenesena před Pražskou bránu.²

V roce 1747 se začalo za velké podpory celého města s výstavbou nové střelnice, umístěné na pozemku při Mariánském náměstí a Pražské silnici. Součástí nového areálu byla kromě vlastní střelnice a klubové místnosti i hospoda a taneční sál (viz obrázek 2). Třetího června 1748 se konalo její slavnostní otevření. Jeho hlavním programovým bodem byla soutěž ve střelbě o ceny. První cenu v ní získal tehdejší starosta města Johann Bernard Camerer.³ Od té doby se konala spolková soutěž ve střelbě každý rok, obvykle o svátku sv. Petra a

Pavla. Bývala vždy spojena s lidovou slavností a plesem uspořádaným v sále střelnice.

V polovině 18. století měl budějovický ostrostřelecký sbor okolo sedmdesáti členů. Okolo roku 1860 pak již více než 120 uniformovaných a 140 neuniformovaných členů.

V roce 1870 bylo z bezpečnostních důvodů používání této střelnice zakázáno. Souviselo to s rychlým rozrůstáním města v jejím okolí, kdy blízko za terčovou stěnou byly postaveny nové obytné domy.⁴ V srpnu 1873 se v Č. Budějovicích konaly okázalé oslavy u příležitosti 300. výročí oficiálního založení ostrostřeleckého sboru (viz obrázek

Obrázek 2. Střelnice budějovického ostrostřeleckého sboru na rohu Pražské silnice a Mariánského náměstí. Ostrostřelci zde sídlili od roku 1748 do roku 1875.
Figure 2. Budweiser sharp shooting rifle brigade at the corner of Prague's roads and the Marian Square. Sharpshooters lived here from 1748 to 1875.

4). V tomto roce byla také zásluhou tehdejšího velitele sboru Josefa Knappa zahájena stavba nové střelnice na Kapucínském (Tivoli) ostrově.⁵ Za přispění obecního zastupitelstva, Městské spořitelny, Měšťanského pivovaru a široké veřejnosti byla nová střelnice poměrně rychle postavena a roku 1875 slavnostně otevřena (viz obrázek 6 a 7). V té době došlo k výraznému nárůstu počtu členů ostrostřeleckého sboru na více jak 330. Z nich bylo přes 160 uniformovaných, okolo 140 neuniformovaných a dalších zhruba 30 příslušníků měla sborová hudba.

² Jihočeské listy 4. 6. 1932.

³ Jihočeské listy 28. 6. 1932.

⁴ Střelnice byla orientována od Pražské silnice východním směrem.

⁵ Ostrov Kapucínský a Tivoli jsou dobové názvy pro dnešní Střelecký ostrov.

Obrázek 3. Služební řád budějovického ostrostřeleckého sboru sestavený v roce 1817 a schválený v roce 1841.
Figure 3. Staff regulations of Budweiser riflemen corps was established in 1817 and approved in 1841

Pro střelecké slavnosti sbor používal olejovými barvami malované terče, zachycující budějovické motivy (viz obrázek 8). Tyto terče jsou dnes důležitým pramenem vypovídajícím o dobovém vzhledu města.⁶ Budějovičtí ostrostřelci (uniformovaný sbor) nosili tmavozelené uniformy s fialovými výložkami, se stříbrnými portami na rukávech a širokými stříbrnými lampasy na kalhotách (Rada, 1966). Na kabátě měli stříbrné epolety a knoflíky, na hlavě vysoký dvourohý klobouk, celý zakrytý kohoutím peřím. Po boku nosili dlouhou šavli (viz obrázek 10). Kromě kapely měl spolek i praporečníky, kteří měli právo nosit při slavnostních

příležitostech spolkový prapor.

Členstvo ostrostřeleckého sboru se rekrutovalo hlavně z německých měšťanů. V případě potřeby se s ním počítalo jako s ozbrojenou složkou loajální vůči monarchii a vedení města. Při nejrůznějších příležitostech vyžadujících zvýšená bezpečnostní opatření byl sbor pověřován strážní a pořádkovou službou.

Před vznikem prvních výlučně tělocvičných organizací ve městě v 60. letech 19. století a následně pak sportovních korporací, bylo pěstování dalších pohybových aktivit pouze okrajovou a nevýznamnou záležitostí. Činnost ostrostřeleckého spolku tak byla spolu s děním v kuželnách provozovaných u některých hostinců, jediným předobrazem organizované tělesné výchovy ve městě.

Předzvěstí vzniku první tělocvičné organizace ve městě bylo zřízení soukromé turnerské školy Antona Travniczeka v roce 1858 (Sedlmeyer, 1979). Škola vznikla pod vlivem šířících se turnerských myšlenek a pro svoji činnosti si pronajala právě prostory tehdejší střelnice (viz výše). Jejimi žáky byli většinou úředníci firmy F. Lanny a studenti gymnázia a reálky. Po dohodě s ředitelem gymnázia P. Hammerem působila škola také jako nepovinný školní tělocvičný kurs. V roce 1859 uspořádal A. Travniczek se žáky úspěšnou tělocvičnou akademii. Po čase turnerská soukromá škola zejména v důsledku zahájení cvičební činnosti v nově založeném Turnvereinu zanikla.

Vývoj českobudějovického střelectví v letech 1918 – 1938

Po 1. světové válce došlo ke změně názvu budějovického ostrostřeleckého sboru na *Spolek ostrostřelců v Českých Budějovicích* (Verein der Scharfschützen in Böhmisch Budweis), který se také statutárně se změnil na dobročinný spolek.

Obrázek 4. Slavnostní číslo novin vydané k 300. výročí založení budějovického ostrostřeleckého sboru.
Figure 4. The festive number of newspapers published for the 300th anniversary of Budweiser riflemen corps.

⁶ Dodnes zachovalé terče jsou uloženy ve sbírkách Jihočeského muzea.

Jeho starostou byl zvolen dosavadní velitel sboru August Knapp, potvrzený pak na valné hromadě

Obrázek 5. Pohled na novou střelnici okolo roku 1890.
Figure 5. A view on a new shooting range around the year 1890.

Obrázek 6. Pohlednice s exteriéry a interiéry střelnice.
Figure 6. Postcards are showing the exteriors and interiors of the shooting range.

spolku 13. října 1919 v této funkci doživotně.⁷ Spolek však na základě úředního nařízení státu nemohl vykonávat střeleckou činnost ani přijímat nové členy. To souviselo s jeho původní velmi silnou prorakouskou orientací, kdy nový stát neměl zájem na existenci ozbrojeného sboru jehož loajalitou si vůbec nemohl být jistý. Ztráta někdejšího výsadního postavení, nemožnost provozování střelecké činnosti, značný úbytek členstva spolu s moratoriem na jakékoliv přijímání nového členstva znamenala jeho holé přežívání na úrovni jakéhosi historického klubu části původního, postupně stárnoucího členstva. Restrikce proti činnosti spolku se projevily hned po válce, kdy v květnu 1919 byl nucen prodat za 100 tisíc Kč svoji střelnici na Střeleckém ostrově Měšťanskému pivovaru. Ten zde hodlal zřídit velkou letní restauraci.⁸

⁷ Od roku 1873 zastávali funkci velitele budějovického ostrostřeleckého sboru pouze členové rodiny Knappů.

⁸ Hlas lidu 22. 5. 1919.

V rámci celostátní reorganizace ostrostřeleckých sborů v roce 1922 byla jeho činnost ještě více omezena. Spolek vlastně po celé meziválečné období pouze živořil a žil ze vzpomínek na zašlou slávu. 29. června 1929 uspořádal v restauraci Měšťanský pivovar v Hradební ulici oslavu 350. výročí založení ostrostřeleckého sboru ve městě. Po celou dobu I. republiky stál v jeho čele August Knapp. Dalšími funkcionáři byli Jan Knapp, Adolf Pokorný a Karl Neuwerth.⁹

Prvním ryze střeleckým českým spolkem ve městě byla *Střelecká jednota Čsl. obce střelecké*, která vznikla v roce 1921.¹⁰ V roce 1922 měla 128 členů a jejím předsedou byl Robert Voříšek. Tato jednota však zřejmě příliš

Obrázek 7. Na plánu Č. Budějovic z roku 1905 je nová střelnice vlevo dole.
Figure 7. There is a new shooting range on the left bottom of the plan of České Budějovice from 1905.

činnosti nevyvíjela. Lze tak soudit z jednání vlné hromady z 20. ledna 1925, na níž bylo jedním z hlavních bodů vysvětlování dlouhodobější pasivity spolku. Byl zde zvolen zcela nový výbor v čele s

⁹ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 798, č. rejstříku 179, zápisy z valných hromad 1936, 1937 a 1938.

¹⁰ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 798, č. rejstříku 179, výměr ZPS Praha z roku 1921.

Obrázek 8. Dřevěný terč s motivem města.
Figure 8. A wooden target with the motif of the city.

PhMr. F. Latzelem, 1. místopředsedou gen. Horákem, 2. místopředsedou plk. Červinkou, náčelníkem kpt. Koniasem, jednatelem B. Železným a pokladníkem PhMr. Michlem.¹¹ Od této valné hromady se činnost jednoty zdárně rozběhla. Jednou z hlavních povinností členů bylo navštěvovat teoretická a praktická cvičení se střelnou zbraní, která se konala každé úterý a středu na verandě Besedy. Prostřednictvím jednoty si mohl každý člen zakoupit vlastní pušku.¹² Cvičení v ostré střelbě probíhalo většinou v neděli nebo ve svátek na vojenské střelnici v Boru u Čtyř Dvorů. Jako doplňková činnosti byla rozvíjena i turistika.¹³ Čsl. obec střelecká navázala na činnost České obce střelecké založené v roce 1897. Ta byla zakládajícím členem a následně dlouhodobým členem Mezinárodní střelecké unie. Česko-budějovická jednota byla jednou ze zhruba 300 jednot, jež v ní byly ve 20. letech sdruženy (Bureš a Plichta, 1931). V roce 1925 došlo v ČSR k rozštěpení ústřední střelecké organizace. Nadále pak působily původní Čsl. obec střelecká a nově založený Čsl. národní svaz střelecký.

Česko-budějovická jednota se stala členem Čsl. národního svazu střeleckého a začala používat název *Československá národní střelecká jednota v Českých Budějovicích* (NSJ Č. B.). Na jaře 1926 probíhalo každé úterý a čtvrtek povinné "cvičení střelecké" v zahradě Českého akciového pivovaru. 10. října se konaly na střelnici v Boru první závody

v ostré střelbě o přebor Čsl. národní střelecké jednoty v Č. Budějovicích. V programu byla střelba skupin, závod o přebor jednoty, závod "přátelský", závod dorostenecký, závod sportovní na srnce, závod pistolový a závod pro dámy. Předepsána byla puška Manlicher, dále libovolná malorážka a libovolná pistole zavedená v Čs. armádě. Prvním přeborníkem jednoty se stal Perníkář.¹⁴

Druhé členské závody o přebor jednoty pořádala NSJ Č. Budějovice ve dnech 29. června a 3. července 1927 opět na posádkové střelnici v Boru. Třetí ročník těchto závodů se konal 10. června 1928 na stejném místě. V programu byl přebor jednoty ve střelbě ze 400 kroků vleže bez opory na desetikruhový terč, volný závod na 300 kroků vleže bez opory, „Trocnovský“ závod na 200 kroků vleže bez opory a sportovní závody ve střelbě na srnce a kance.¹⁵ Nedlouho po těchto závodech, 29. června až 1. července, pak proběhly I. župní střelecké závody nově založené Česko-budějovické župy NSS. Druhý ročník župních závodů se konal 29. a 30. června 1929 za účasti NSJ, skautských organizací, loveckých kroužků a sokolských jednot.¹⁶ IV. ročník přeborů

Obrázek 9. Pohár ostrostřeleckého sboru ze sbírek Jihočeského muzea.
Figure 9. The cup of the riflemen corps from the collections of South Bohemian museum.

¹¹ Jihočeské listy 28. 1. 1925.

¹² Jihočeské listy 7. 3. 1925.

¹³ Jihočeské listy 6. 6. 1925.

¹⁴ Jihočeské listy 6. 10. 1926 a 20. 10. 1926.

¹⁵ Jihočeské listy 30. 5. 1928.

¹⁶ Jihočeské listy 15. 6. 1929.

**Obrázek 10. Budějovický ostrostřelec ve slavnostní uniformě.
Figure 10. A Budweiser sharpshooter wears the ceremonial uniform.**

jednoty se pak konal 2. října 1929. V tomto rytmu dvou významných střeleckých závodů ročně pokračovala činnost českobudějovických střelců i v následujících letech. Pravidelné cvičení NSJ se konalo v tělocvičně měšťanské školy v Jírovcově ulici každé úterý a čtvrtek. V rámci rozšířeného programu byl do nich zařazen šerm šavlí pro muže, šerm fleretem pro ženy a nácvik střelby vzduchovkou.

Významný byl pro jednotu rok 1933, kdy se jí po delším úsilí podařilo získat 15 let nepoužívanou střelnici na Střeleckém ostrově.¹⁷ V červnu tohoto roku pořádala NSJ Č. Budějovice již své osmé přebory, v nichž zvítězil PhMr. F. Latzel ml. před kpt. B. Blažkem a P. Matysem.¹⁸ V září pak proběhl VI. ročník župních přeborů NSS. Velké střelecké závody pořádala jednotka na střelnici v Boru 16. a 17. června 1934 a další 8. a 15. září 1935. Záříjové závody se konaly za účasti ministra obrany RČS F. Machníka.¹⁹

V únoru 1937 byl zvolen nový výbor v čele s mjr. Josefem Větrovským. V tomto roce dosáhli střelci jednoty výborného sportovního výsledku na závodech v Plzni, kterých se zúčastnilo celkem 23 střeleckých klubů. V tzv. občanském závodě zvítězil PhMr. F. Latzel před Dr. K. Latzelem, v

dámském závodě zvítězila Vl. Latzelová a v závodě na srnce Dr. K. Latzel.²⁰

Velmi aktivní byla jednotka jako jeden z důležitých článků branné přípravy obyvatel v roce 1938. V březnu pořádala v místnostech restaurace Metropol závod ve střelbě vzduchovkou, skládající se ze sedmi různých soutěží. Během jara a léta podstatně vzrostla aktivita jednoty při nácviku střelby a bylo pořádáno několik pochodových cvičení. Ještě v noci ze 17. na 18. září se konalo velké noční cvičení v prostoru Horažďovice – Hdyčice – Střelské Hoštice. Jednotu řídil v tomto roce výbor v čele s PhMr. F. Latzelem, Jaroslavem Pečeným a Josefem Červinkou.²¹

V Č. Budějovicích působily v meziválečném období i další organizace, jejichž náplní byla střelba. Ve druhé polovině 20. let existoval *Lovecký klub Vlč*, který byl hlavně zaměřen na střelbu na asfaltové hlouby. Měl vlastní cvičiště na pozemku cihelny pana Seidla u Švábova Hrádku.²² V roce 1930 byla nově založena *Jednota Čsl. obce střelecké*, v jejímž čele byli Alois Veselý, Josef Smrž a Bohumil Hovorka. Věnovala se hlavně střelecké přípravě branců pro vojenskou službu. Její existence však neměla dlouhého trvání a 1. března 1932 byla pro nedostatek členstva zrušena.²³

V 30. letech se ve městě střelctvím zabýval ještě *Lovecký a střelecký klub Č. Budějovice*, jehož hlavní náplní byla střelba na asfaltové holuby a střelba z malorážky. Tento klub měl vlastní cvičiště u Sattlerovy cihelny ve Čtyřech Dvorech.²⁴ V roce 1932 došlo k pokusu o založení *jednoty Čsl. národního svazu střeleckého v Rožnově*. O její činnosti se však nezachovaly žádné zprávy.

Další střelecká disciplína, lukostřelba, se jako sport u nás etablovala (pomineme-li středověké reminiscence) na přelomu 20. a 30. let a to původně v klubech Československého loveckého a kynologického říšského svazu. První ryze lukostřelecký klub byl založen v roce 1931 v Praze. Tento nově vzniklý sport našel poměrně rychle odezvu i v Č. Budějovicích, kde ve 30. letech vznikl a působil velice agilní *I. lukostřelecký klub Č. Budějovice*.

První zájemci o lukostřelbu se scházeli k pravidelným cvičením v roce 1934 v hliníku²⁵ u cihelny pana Francka U křížku. V červnu pak

²⁰ Jihočeské listy 16. 6. 1937.

²¹ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 804, č. rejstříku 427, zápis z valné hromady jednoty 30. 1. 1938.

²² Jihočeské listy 11. 6. 1927.

²³ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 797, č. rejstříku 149, výměr ZÚ Praha ze dne 12. 6. 1930 a likvidační výměr ZÚ Praha ze dne 15. 3. 1932.

²⁴ Jihočeské listy 4. 5. 1937.

²⁵ Území těžby cihlářské hlíny často částečně zatopené podzemní vodou.

¹⁷ OA Č. Budějovice, Městský úřad Č. Budějovice, 167 C/10.

¹⁸ Jihočeské listy 24. 6. 1933.

¹⁹ Jihočeské listy 21. 9. 1935.

Titelblatt der vom Budweiser Schützenkorps seinem letzten Kommandanten, Major August Knapp, gewidmeten Sammelmappe der Budweiser Schützenscheiben.

Obrázek 11. Čestný list z roku 1926 udělený poslednímu veliteli budějovických ostrostřelců mjr. Augustu Knappovi.
Figure 11. A honorary certificate from 1926 was awarded to the last commander of Budweiser sharpshooters, major August Knapp.

jihocheský tisk uveřejnil zprávy o založení klubu.²⁶ Prvním předsedou byl zvolen Josef Kempf a jednatelem L. Cibazar. Oficiálně však byla činnost klubu povolena až v březnu 1935.²⁷

Hned v roce 1934 se podařilo I. LK Č. Budějovice získat pro svou činnost prostory pavilonu za Lannovo loděnicí, kde měl klubovnu a lukostřelnici (viz obrázky 12 a 13). V září téhož roku na ní uspořádal první klubovou klasifikační soutěž. V kategorii mužů zvítězil J. Pešek před T. Vickem, J. Kempfem a R. Aggermannem, mezi ženami pak M. Meldová před A. Kosteckou. Tato

první klubová soutěž měla 24 účastníků.²⁸ Na podzim 1934 vybojoval I. LK Č. Budějovice v sestavě Těša, Vicek, Pešek, Kempf první meziklubová utkání, když zvítězil nad LO Sokol Písek o 75 bodů a LK Chrudim o 7 bodů.²⁹ Na závěr první sezóny uspořádal ve dnech 3. a 4. listopadu klubové mistrovství, které v kategorii mužů vyhrál J. Pešl a v kategorii žen L. Vávrová.³⁰

V roce 1935 již dosáhli členové I. LK Č. Budějovice velmi dobrých sportovních výsledků. Pátého května překonala L. Vávrová v Praze čs. rekord na 30 m a 2. června obsadil J. Pešek na výborně obeslaných závodech v Praze mezi 62 účastníky vynikající 2. místo, když porazil celou řadu nejlepších československých lukostřelců včetně držitele národního rekordu Musílka.³¹ Osmého září pořádal I. LK Č. Budějovice na střelnici v Lannově loděnici závody, kterých se zúčastnil i ing. Leneček, mistr světa ve střelbě na dlouhé vzdálenosti. Z českobudějovických závodníků obsadil J. Pešek v hlavní kategorii 3. místo, V první kategorii vyhrál J. Kempf a v kategorii nováčků se prosadili Cikán a Holler.³² Třináctého srpna 1936 pořádal I. LK Č. Budějovice první mistrovství jižních Čech ve střelbě lukem a 29. srpna 1937 první ročník mistrovství Č. Budějovic v lukostřelbě, kterého se zúčastnili i členové národního týmu. Na něm v pořadí jihocheských střelců zvítězil R. Vodrážka před L. Stárkem a J. Kempfem.³³ Druhý ročník těchto oblíbených závodů, uskutečněný 26. června 1938, byl vypsán pro následující kategorie: závod dorostenců, závod nováčků, závod IV. třídy, závod III. třídy, závod mistrovský na 5, 25 a 35 m. V tomto velmi zdařilém podniku dosáhl z českobudějovických závodníků nejlepšího umístění Zeman, který skončil v závodě III. třídy čtvrtý.³⁴

²⁶ Jihočeský sportovní týdeník, roč. 12, č. 42, 20. 6. 1934.

²⁷ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 820, č. rejstříku 788, výměr ZÚ Praha ze dne 21. 3. 1935.

²⁸ Jihočeský sportovní týdeník, roč. 13, č. 6, 12. 9. 1934.

²⁹ Jihočeské listy 10. 10. 1934.

³⁰ Jihočeské listy 14. 11. 1934.

³¹ Jihočeské listy 5. 6. 1935.

³² Jihočeské listy 11. 9. 1935.

³³ Jihočeské listy 1. 9. 1937.

³⁴ Jihočeské listy 29. 6.

Obrázek 12. Sídlo českobudějovického lukostřeleckého klubu ve 30. letech.
Figure 12. The settlement of Budweiser archery club in the thirties.

Závěr

Toto sdělení je v podstatě průřez vývojem tradičního odvětví TVS v jednom konkrétním městě – Českých Budějovicích. V tomto typickém dvounárodnostním městě českého vnitrozemí měl po dlouhé období zcela mimořádné postavení prakticky výlučně německý ostrostřelecký sbor. Za to vděčil své branné náplni, významu pro obranu města a pro udržování pořádku v něm a také prorakouské orientaci svého členstva. Toto výlučné postavení však zcela ztratil po vzniku Československa, kdy se z něho politickým rozhodnutím československých vládních orgánů stal prakticky pouze doživající spolek. Naopak

Obrázek 13. Střeliště lukostřeleckého klubu.
Figure 13. The turret of the archery club.

v období tzv. I. československé republiky střelectví ve městě zcela ovládly spolky české. Jejich celkový počet svědčí jednak o značné oblibě tohoto odvětví v tomto období, ale zároveň i o jeho značné organizační roztržitosti a komplikovanosti.

Daleko nejvýznamnější z nich byla Střelecká jednota Čsl. obce střelecké, která zde byla založena v roce 1921. V roce 1925 došlo v ČSR k rozštěpení ústřední střelecké organizace. Nadále zde pak působily původní Čsl. obec střelecká a nově založený Čsl. národní svaz střelecký. Původní českobudějovická jednota se stala členem Čsl. národního svazu střeleckého a začala používat název Československá národní střelecká jednota v Českých Budějovicích. Její činnost byla velmi bohatá a patřila k nejvýznamnějším sportovním korporacím ve městě. Naopak o činnosti ostatních českých střeleckých spolků a o činnosti v podstatě doživajícího německého ostrostřeleckého sboru se zachovalo jen minimum informací. Mozaiku první etapy vývoje střelectví ve městě pak doplňuje v tomto období jen cca. pětiletá historie lukostřeleckého klubu.

Prameny a literatura

Archivní fondy a sbírky

- 1) Státní oblastní archiv Třeboň. Fond Policejního ředitelství České Budějovice. Kartony 797, 798, 804, 820.
- 2) Okresní archiv České Budějovice, Fond Městského úřadu České Budějovice. Karton 167 C/10.
- 3) Okresní archiv České Budějovice. Fond Městského úřadu České Budějovice, spolkové záležitosti.
- 4) Okresní archiv České Budějovice. Fondy místní povahy. Tělocvičné a sportovní spolky.
- 5) Okresní archiv České Budějovice. Fond Okresního úřadu České Budějovice, seznam společenstev v Českých Budějovicích. Karton 320.
- 6) Okresní archiv České Budějovice. Materiály Okresního úřadu Č. Budějovice - kniha rozčlenění spolků dle skupin, část IV., tělocvičné spolky, část V. sportovní spolky. (Bez data - I. republika).
- 7) Okresní archiv České Budějovice. Sbírká map a plánů.
- 8) Okresní archiv České Budějovice. Sbírká fotografií a pohlednic.
- 9) Jihočeské muzeum České Budějovice. Sbírká negativů.

Periodika

- 1) Budweiser Kreisblatt, roč. 47(1899) - 67(1918).
- 2) Budweiser Zeitung, roč. 22(1919) - 77(1938).
- 3) Jihočeské listy, roč. 1(1895) - 44 (1938).
- 4) Jihočeský sportovní týdeník, roč. 1(1922/1923) - 5(1926/1927), 7(1928/1929), 8(1929/1930), 10(1931/1932) - 15(1936/1937).
- 5) STAR, roč. 1929, 1931, 1932, 1935, 1937, 1938.

Tištěné prameny

- 1) *Album starých Budějovic*. (po roce 1915). České Budějovice: Pejša a spol.
- 2) *Führer durch den Böhmerwald*. (1888). Budweis: Commissionsverlag von L. E. Hansen
- 3) *Jihočeský kalendář a adresář na rok 1901. (Schematismus)*. (1901). České Budějovice: Družstvo vydavatelské a nakladatelské Jihočeských listů.

Plány a mapy

- 1) Plan von Budweis in Böhmen. (1745).
- 2) Plan königlichen, freien, Kreis-und Bergstadt Böhmisch Budweis. (1841).
- 3) Plán Budějovic. (1892).
- 4) Plan von Budweis. (1905).
- 5) Plan von Budweis. (1911).
- 6) České Budějovice - plán města. (1923).
- 7) Plán města Českých Budějovic. (30. léta).

Literatura

- 1) Ambrož, V. (1933). *Z minulosti Českých Budějovic*. Č. Budějovice: nákladem K. Ausobského.

- 2) Böhm, W., & Zdiarsky, E. (1904). *Die Stadt Budweis*. Budweis: Verlage der Verfasser.
- 3) Bureš, P., & Plichta, J. (1931). *Sport a tělesná výchova v československé republice cizině*. Praha: Almanach sportu.
- 4) Köpl, K. (1901). *Urkundenbuch der Stadt Budweis in Böhmen*. Prag: Verein für Geschichte d. Deutschen in Böhmen.
- 5) Kratochwil, K., & Meerwald. (1930) *Heimatbuch der Berg-und Kreisstadt Böhmisch Budweis*. České Budějovice: Karl Kratochwil a comp. Verlag.
- 6) Rada, F. (1966). *Když se psalo c.k.* České Budějovice: nakladatelství Růže.
- 7) Sedlmeyer, K. A. (1979). *Budweis*. Miesbach: Verlag Bergmann + Mayr.
- 8) Štumbauer, J. (1992). *Historie tělesné výchovy a sportu v Českých Budějovicích do roku 1918. (Dílčí zpráva vědeckého úkolu 755-F-II-TV/2)*. Č. Budějovice: JU PF.
- 9) Waic, M. et al. (2008). *Německé tělovýchovné spolky v českých zemích a Československu*. Praha: Karolinum.
- 10) Zeithammer, L. M. (1904). *České Budějovice a okolí*. České Budějovice.

Doc. PaedDr. Jan Štumbauer, CSc.
KTVS PF JU, Na Sádkách 2/1
37 005 České Budějovice, CZ
e-mail: stumba@pf.jcu.cz